

Het vormen van beroepskrachten, actoren in de armoedebestrijding

Statuut van de tekst

Er is geen specifiek overleg over de vormingproblematiek geweest. Nochtans is deze problematiek meermaals aangehaald tijdens de ontmoetingsmomenten in de 10 provincies en Brussel, alsook in de thematische overleggroepen van het Steunpunt.

"Er heerst een grote kloof tussen de leefwereld van mensen in armoede en die van de hulpverleners, advocaten en dokters. Kennen zij de dagelijkse realiteit, dromen en interesses van mensen in armoede?" (Een onderzoekster provinciaal ontmoetingsmoment Vlaams Brabant).

Om de kwaliteit van de relatie tussen mensen in armoede en beroepskrachten te verbeteren, pleitte het Algemeen Verslag over de Armoede (AVA) voor een betere vorming van de beroepskrachten (maatschappelijk werkers, onderwijzers, gezondheidswerkers, culturele actoren, advocaten en magistraten, ...). De vorming is niet alleen bedoeld om kennis te verwerven in de domeinen waarmee de hulpverleners die in een kansarm milieu werken vaak worden geconfronteerd, maar ook om vaardigheden te verwerven om met mensen in armoede te communiceren.

RESOLUTIE 68:

INVENTARISEREN VAN VORMINGSBEHOEFTE EN VASTLEGGEN VAN PRIORITEITEN

Sinds het AVA werd vooral vooruitgang geboekt op het vlak van de nascholing. Materialenbanken werden aangemaakt ter ondersteuning van nascholingen, er werden leermethodieken ontwikkeld, Steunpunten opgericht die vormings- en ontmoetingsdagen organiseren over strategieën om sociale ongelijkheid aan te pakken. Voorbeelden zijn het platform over strategieën om sociale ongelijkheid in het onderwijs aan te pakken 'SCHOOL +' ¹³⁸; de vormingsbijeenkomsten inzake armoede georganiseerd door 'Coordination Santé mentale et précarités' van de Brusselse Franstalige Liga voor Geestelijke Gezondheid; het programma Vierde Wereld Partenaariat ¹³⁹; het opleidingsaanbod van het Vlaams Instituut voor Gezondheids promotie rond het thema 'Kansarmoede en gezondheid', ...

Nu komt het er op aan om beleidsprioriteiten voor verschillende (toekomstige) beroepskrachten vast te stellen op basis van een inventaris van opleidingsinitiatieven - zowel basisopleidingen als nascholingen - die door de betrokkenen positief geëvalueerd zijn. In een tweede fase dienen hiervoor tevens middelen te worden uitgetrokken om deze goede praktijken algemeen in te voeren.

Prioriteiten kunnen gelegd worden:

- In de aard van programma's die worden aangeboden, gaande van sensibilisatie, training van trainers, tot 'co-opleidingen', waarbij het leren kennen van het standpunt van de andere partij centraal staat, zoals bijvoorbeeld tussen maatschappelijke werkers en hulpvragers;
- In thema's die worden aangereikt;
- In doelgroepen die worden bereikt;
- In de gehanteerde methodieken, gaande van uiteenzettingen over de 'ander' tot zelfreflectie, casuïstieke analyse en strategie bepaling.

¹³⁸ <http://www.school-ecole-plus.be>

¹³⁹ Groupe de Recherche Action-Formation, Quart Monde Partenaire, *Le croisement des pratiques. Quand le Quart Monde et les professionnels se forment ensemble*, Paris: Editions Quart Monde, 2002.

Deelnemers aan de voorbereidende bijeenkomsten van dit verslag hebben eraan herinnerd dat in de meeste opleidingen er weinig of geen aandacht is voor de leef- en denkwereld van mensen die in armoede leven. Voor beroepskrachten is het dan ook vaak moeilijk om oog te hebben voor de complexe problematiek waarmee mensen in armoede geconfronteerd worden en om de reacties van deze mensen voldoende te kunnen begrijpen. Dit heeft gevolgen voor de kwaliteit van de dienstverlening: diagnoses kunnen verkeerd gesteld worden, adviezen die gegeven worden en maatregelen die genomen worden kunnen ondoeltreffend blijken, hulpverlening kan zelfs sluipend meewerken aan de uitsluiting van de armsten.

De problematiek van armoede dient ingebed te worden in een pedagogisch kader met ruimere aandacht voor diversiteit (socio-economische en culturele). De deelnemers van de overlegbijeenkomsten hebben – net zoals het AVA al heeft gedaan – ook aangedrongen op een Rechten van de Mens-opleiding 'waarin armoede wordt beschouwd als een schending van de rechten van de mens en een initiatie in praktijken die getuigen van een afwijzing van armoede en uitsluiting'¹⁴⁰.

PISTE 1. *Werk maken van de voorstelling omtrent armoede*

In de basisopleiding moet men aan de studenten de mogelijkheid bieden om hun voorstelling van armoede te ontwikkelen. Deze bewustmaking is bedoeld om de belevings- en ervaringswereld van mensen in armoede beter te begrijpen, met onderkenning van de structurele dimensie van armoede.

Tevens moeten bouwstenen aangereikt worden om als professional over een respectvolle houding te kunnen beschikken, zoals ontwikkeling van een luistervaardigheid en communicatieve vaardigheden in het algemeen, geëigende manieren om mensen in armoede te kunnen ondersteunen in hun inspanningen om tegen de armoede te vechten, ...

Men vraagt om voor elke basisopleiding te onderzoeken hoe het werken op deze voorstelling en deze vaardigheden het best kan opgenomen worden in het verplichte curriculum. Een multidisciplinaire aanpak zal zich ongetwijfeld opdringen.

PISTE 2. *In het leerplan een groter belang hechten aan vakken die sterk met armoede te maken hebben*

Professionals hebben tijdens de overlegmomenten uitgelegd dat ze tijdens hun studies te weinig vertrouwd waren met essentiële materies inzake armoedebestrijding. Geneesheren hebben gewezen op het feit dat weinig belang werd gehecht aan het vak sociale geneeskunde, advocaten hebben erkend dat zij weinig weet hebben van wetgevende maatregelen inzake maatschappelijke dienstverlening, ... Men heeft gevraagd om bevoegde instanties samen te brengen om studieprogramma's uit te werken waarin meer nadruk op deze materies wordt gelegd.

PISTE 3. *Ervaringsgerichte kennis aanmoedigen*

Voor een aantal deelnemers aan de ontmoetingsmomenten moet vorming zoveel mogelijk ervaringsgericht zijn. Zij stellen voor dat opleidingsinstituten hun studenten aanmoedigen om een stage te lopen in scholen, gezondheidscentra, justitiehuisen, welzijnscentra, ... waar ze in contact komen met een diversiteit aan gebruikers, of om een eindwerk te maken rond een thema dat betrekking heeft op sociale uitsluiting, armoede, ... op basis van hun contacten met het terrein.

Nog een andere mogelijkheid: opleidingsinstituten kunnen verenigingen waar armen het woord nemen, ervaringsdeskundigen, terreinwerkers, ... uitnodigen om aan studenten uiteen te zetten met welke problemen ze geconfronteerd worden en hoe ze hierop ingaan, of ze kunnen ook bezoeken organiseren aan plaatsen waar zich integratieproblemen voordoen, of studenten laten deelnemen aan activiteiten van verenigingen.

PISTE 4. *Diversiteit in de studentenpopulatie stimuleren*

Een diverse groep studenten in de opleiding aantrekken (instroom), een gedifferentieerde studentenbegeleiding uitbouwen (doorstroom), afgestudeerden met uiteenlopende achtergronden tewerkstellen (uitstroom) is belangrijk om de sociale uniformiteit bij de beroepskrachten te verminderen. Een divers team leraren in een school is zeer belangrijk om aan alle leerlingen en ouders mogelijke identificatiefiguren en aanspreekpunten te bieden en zo de gelijke kansen van alle leerlingen te bevorderen. Projecten werden opgezet gericht op de begeleiding van allochtone studenten in de lerarenopleiding. Hieruit kunnen lessen getrokken worden voor een eventuele navolging en uitbreiding naar andere beroepsgroepen en naar andere groepen met een verschillende achtergrond. Een flexibeler vormingsaanbod zoals een modulair leertraject op eigen tempo kan ook meer studenten uit kansarme milieus aanspreken.

¹⁴⁰ *Algemeen Verslag over de Armoede*, ATD Vierde Wereld België en de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten (Afdeling Maatschappelijk Welzijn), Koning Boudewijnstichting, 1994, p. 396.

Beroepskrachten in contact met mensen in armoede vragen om beter uitgerust te zijn om armoede te helpen bestrijden. Omdat armoede multi-pele gezichten vertoont en omdat de wetgeving en de maatregelen snel evolueren, is een regelmatige nascholing vereist om deskundig te kunnen blijven en de kwaliteit van de dienstverlening te kunnen garanderen.

PISTE 1. *Vorming stimuleren en middelen voor vorming garanderen*

Nascholing kan gestimuleerd worden via het toekennen van accreditatiepunten, via het stimuleren van leeromgevingen ('het leren van elkaar', peter-meterschap, interventies, ...), door de vorming in de missie in te schrijven, door de hiërarchische overheid erbij te betrekken, ...

Sommigen denken dat de ervaringsdeskundigen op de werkplaatsen een rol kunnen spelen in de vorming van de beroepskrachten. Er is vraag naar een evaluatie van de lopende experimenten die recent zijn op federaal vlak en die al wat ouder zijn in Vlaanderen, die aandacht heeft voor dit vormingaspect.

Financiële middelen moeten uitgetrokken worden voor nascholing. Ook moeten beroepskrachten over tijd kunnen beschikken om nascholing te kunnen volgen. Zo stuiten leerkrachten, maatschappelijk werkers, ... dikwijls op moeilijkheden wanneer ze een opleiding willen volgen, meer bepaald omdat niemand hen kan vervangen, ... De nascholing van het personeel moet geprogrammeerd worden en opgenomen in de programmering van de organisatie.

PISTE 2. *Onthaalbedienden vormen*

Gelet op het belang van het onthaal (zie oriëntatie Begeleiding IV) - het moment van het eerste contact dat bepalend is voor het vervolg van de relatie tussen de gebruiker en de dienst - is het belangrijk dat onthaalbedienden op deze post zouden leren hoe ze moeten (re)ageren in de omgang met mensen in armoede en met diversiteit in het algemeen.

